

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

-Aan:
Zie verzendlijst.

Telefoon 070 - 318 81 88
Telex 32374 KYDER

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/91/095/3580	18 juli 1991
Onderwerp Joegoslavië: recente ontwikkelingen			

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

kolonel der Cavalerie

Bijlagen	Bezoekadres	Doorkiesnummer
één	Kalvermarkt 28 's-Gravenhage	070 - 318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/91/095/3580, d.d. 18 juli 1991

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Inlichtingendienst Buitenland

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken ✓
t.a.v. AMAD

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST

JOEGOSLAVIE
Militair-politieke situatie
17/91

(Afgesloten 181300A JULI 1991)

Federale autoriteiten

Volgens officiële verklaringen zal vandaag een bijeenkomst plaatsvinden van het voltallige federale presidium. De vergadering zal, tegen de oorspronkelijke afspraken en de oproepen van voorzitter Mesic in, plaatsvinden te Belgrado, omdat het "Servische blok" (naast Servië de aan deze republiek ondergeschikte provincies Vojvodina en Kosovo en het zich traditioneel sterk op Servië oriënterende Montenegro) weigerde in te stemmen met een andere vergaderplaats. De overige afgevaardigden, met name Kroatië en Slovenië, hebben zich hierbij uiteindelijk neergelegd, klaarblijkelijk om niet verantwoordelijk te worden gesteld voor de verlamming van het functioneren van dit staatsorgaan. Overigens heeft ook de Sloveense vertegenwoordiger laten weten aanwezig te zullen zijn, zodat het presidium naar verwachting vandaag voor de eerste maal sinds 15 mei voltallig zal vergaderen. De Sloveense opstelling is opmerkelijk, omdat Slovenië eerdere vergaderingen van het presidium heeft geboycot, aangezien men deelname daaraan na de eenzijdige afkondiging van de onafhankelijkheid niet meer gewenst achtte.

Het presidium zal zich moeten buigen over een groot aantal controversiële zaken. Vertegenwoordigers van het Servische blok hebben aangekondigd te zullen streven naar de vervanging van Mesic. Dit houdt waarschijnlijk verband met het feit dat Mesic van Kroatische afkomst is en de afgelopen dagen nauw lijkt te hebben samengewerkt met de Kroatische autoriteiten. Zelfs toen Mesic vertegenwoordigers van de EG-waarnemersmissie ontving, was hij nog vergezeld van Kroatische regeringsfunctionarissen. Een ander bezwaar dat Servië c.s. tegen Mesic kunnen hebben, is dat hij een verklaard tegenstander is van het huidige binnenlandse optreden van de federale strijdkrachten (JNA), dat met name door de Kroatische machthebbers als pro-Servisch wordt beschouwd.

Het is echter niet duidelijk of het presidium het recht bezit om de voorzitter af te zetten. Bovendien geldt in dat geval op grond van het constitutionele roulatieschema dat het voorzitterschap door een (andere) Kroaat moet worden vervuld. Volgens de geldende regels zal Mesic medio 1992 worden opgevolgd door de huidige vice-president Kostic, de vertegenwoordiger van het pro-Servische Montenegro. Het streven van het Servisch blok lijkt derhalve slechts te kunnen resulteren in een voortduren van de impasse op federaal niveau en het politieke klimaat verder te verstoren. Federaal premier Markovic, die bij de presidiumzitting volmachten had willen verkrijgen om een normaal functioneren van zijn regering mogelijk te maken, heeft Servië c.s. dan ook in ongebruikelijk harde bewoordingen van obstructie beschuldigd.

Zoals gisteren reeds gemeld, zijn door het federale ministerie van Defensie aan het presidium voorstellen gepresenteerd omtrent in de nabije toekomst te nemen maatregelen. Uit (pers)berichten blijkt dat een van deze voorstellen de volledige terugtrekking van de JNA uit Slovenië betreft. Dit houdt mogelijk verband met de reeds eerder door (pro-)Servische functionarissen, waaronder Kostic, aangegeven bereidheid om -onder bepaalde voorwaarden- in te stemmen met de

Sloveense afscheiding van Joegoslavië. De top van de JNA heeft zich de afgelopen weken ontevreden betoond met het feit dat het leger in Slovenië min of meer als een bezettingsmacht wordt ervaren en behandeld.

Het is echter vooralsnog niet duidelijk hoe de terugtrekking van de JNA uit Slovenië geregeld zou moeten worden. Slovenië heeft zich vlak voor zijn eenzijdige onafhankelijkheidsverklaring bereid betoond de JNA nog tot tenminste 1993 een bepaalde bijdrage te laten leveren aan de Sloveense (lucht)verdediging. Het is denkbaar dat men in dit kader overeenstemming zou kunnen bereiken over een gefaseerde terugtrekking van de JNA en over een afwikkeling van de wederzijdse financiële verplichtingen. Kroatië heeft echter reeds de vrees uitgesproken dat een versnelde aftocht van de JNA uit Slovenië in feite zal neerkomen op een versterking van de JNA in (of rond) Kroatië.

Hoewel naar verwachting het genoemde JNA-voorstel een belangrijk onderwerp van gesprek zal zijn tijdens de vergadering van het presidium, zijn ingrijpende besluiten onwaarschijnlijk. Van compromisbereidheid is bij de partijen in het overleg niet of nauwelijks sprake. Het vermoeden bestaat dat het Servische blok, na een mislukte poging hiertoe in mei, opnieuw probeert door het belemmeren van besluitvorming op federaal niveau een eigenmachtig ingrijpen van de JNA uit te lokken om langs die weg zijn overheersende rol in het staatsbestel veilig te stellen. Het is zeker niet uitgesloten dat het Servische optreden en de oppositie tegenover Mesic plaatsvindt in coördinatie met de pro-interventio-nistische, pro-Servische en communistische stroming binnen het Joegoslavische officierskorps, die onder aanvoering lijkt te staan van de Chef van de Generale Staf Adzic.

Kroatië

De afgelopen dagen is weer sprake geweest van een verheviging van de aanvallen van Servische nationalistten, met name ook op Kroatische politiebureaus. Tegenaanvallen van Kroatische (para-)militaire organisaties hebben meestal een ingrijpen van JNA-eenheden tot gevolg. Dit heeft niet alleen in toenemende mate geleid tot gewapende confrontaties tussen de JNA en Kroatische eenheden, maar ook nieuw voedsel gegeven aan Kroatische beschuldigingen dat de JNA in feite de Serviërs steunt. Zeker in het geval van een onvermijdelijk lijkende verdere escalatie van de tegenstellingen in Kroatië is de kans groot dat de JNA in steeds sterkere mate direkt bij deze etnische conflicten betrokken zal raken.

Vandaag om middernacht loopt de door het presidium gestelde termijn af waarbinnen de illegale (para-)militaire organisaties in Joegoslavië dienen te zijn ontbonden. Hoewel niet gespecificeerd is welke organisaties hierbij bedoeld worden, lijkt Kroatië er rekening mee te houden dat de JNA in ieder geval van mening is dat, naast de Sloveense, ook de Kroatische (para-)militaire organisaties betroffen zijn. Kroatische autoriteiten stellen binnen enkele dagen een grootschalige aanval op hun republiek te verwachten van de in Vojvodina en Bosnië-Herzegovina samengetrokken JNA-eenheden om de ontbinding van de Kroatische Nationale Garde (NG) af te dwingen. Kroatië heeft gesteld dat alle Kroaten, inclusief de Kroatische minderheid in Bosnië-Herzegovina, zich in dat geval tegen de JNA zullen verzetten. Er zijn aanwijzingen dat bepaalde JNA-onderdelen voorbereidingen treffen voor inzet op korte termijn. Overigens zou minister van Defensie Kadijevic gisteren aan de Kroatische president Tudjman hebben beloofd dat de JNA Kroatië niet zal aanvallen. Deze uitspraak zou een poging tot desinformatie kunnen zijn, maar ook een aanduiding kunnen vormen voor onenigheid over de door de JNA te volgen koers tussen de als gematigd geldende Kadijevic en Adzic.

Niets wijst erop dat Kroatië stappen neemt om de NG te demobiliseren. De Kroatische regering heeft gisteren bekend gemaakt zich door de JNA zodanig bedreigd te voelen, dat zij de in het kader van het akkoord van Brioni overeengekomen opschorting van de verdere invulling van de Kroatische onafhankelijkheid slechts zal uitvoeren nadat de -eveneens bij "Brioni" afgesproken- demobilisering van de JNA heeft plaatsgevonden. Krachtens de ultimata van het presidium hoeft deze demobilisering echter pas plaats te vinden nadat de illegale (Kroatische?) gewapende organen zijn gedemobiliseerd. Het is, mede in het licht van de groeiende etnische tegenstellingen, onwaarschijnlijk dat de JNA aan de Kroatische eis zal voldoen. Het ligt meer voor de hand dat (delen van) de defensieleiding in de Kroatische houding een aanvullende aanleiding tot ingrijpen zal zien.

De JNA

Zoals gesteld, wordt de JNA er met name door de Kroatische autoriteiten van beschuldigd zich pro-Servisch op te stellen. Hierbij wordt gewezen op de Servische (en communistische) dominantie in het officierskorps en het feit dat de laatste tijd met name Servische en Montenegrijnse reservisten zijn opgeroepen om de JNA te versterken. Er zijn inderdaad aanwijzingen dat de JNA, met name in Kroatië, hier en daar steun heeft verleend aan de Serviërs. Bovendien lijkt een toenemend aantal JNA-eenheden in etnisch opzicht zuiver Servisch te zijn.

Het feit dat de JNA de afgelopen weken met name met Serviërs is versterkt, wordt door de defensieleiding verklaard uit het feit dat de reservisten uit andere republieken weigeren op te komen. Hierdoor zou de vorming van Servische eenheden onvermijdelijk zijn. Deze verklaring is niet onaannemelijk. Overigens dient hierbij te worden aangetekend dat het aanvankelijk in de pers genoemde aantal reservisten (200.000) vermoedelijk veel te hoog is en dat een aantal van 70.000 de waarheid vermoedelijk dichter benadert. Daarbij zou Kadujevic onlangs hebben gesteld dat de totale omvang van de JNA inmiddels is teruggelopen van ca. 140.000 man (vredessterkte) tot 95.000 man, vermoedelijk met name als gevolg van deserties.

Het is zeker niet zo dat de JNA zich onder alle omstandigheden volledig naar de wensen van Servië heeft geschikt. In het recente verleden heeft de JNA zich over het algemeen moeite getroost om zich op te stellen als de supra-nationale en federale instelling die het leger volgens de Joegoslavische Grondwet is. Verder heeft de JNA met name in Slovenië zich beter aan de diverse bestanden gehouden dan de Sloveense (para-)militaire organisaties. Ook in Kroatië is het legeroptreden tot dusverre vaak beperkt gebleven tot het scheiden van de strijdende partijen. Er zijn zelfs aanwijzingen dat de JNA plaatselijk in Oost-Kroatië onder druk van de Servische militanten staat. Zo heeft de onder voorzitter van het Servische parlement onlangs verklaard dat de Servische territoriale verdedigingsorganisatie klaarstaat de Serviërs in Kroatië bij te staan als de JNA hun veiligheid niet kan garanderen.

Onder invloed van de recente ontwikkelingen en de daardoor verscherpte politieke polarisatie zal de JNA naar verwachting in toenemende mate onder druk komen te staan om openlijk partij te kiezen. Gezien de belangenovereenkomsten tussen Servië en de JNA, de etnische en ideologische oriëntatie van het officierskorps en de opstelling van Kroatië en Slovenië, is het uitgesloten dat het leger zich tegen het Servische blok zou keren. Veeleer zal de transformatie van de JNA tot een in feite (pro-)Servische organisatie nog worden versneld. Het is aannemelijk dat dit het doel van Adzic c.s. en van de politieke leiding van Servië vormt.

Kosovo

Er zijn nieuwe aanwijzingen dat de Servische regering haar greep op de door een Albanese meerderheid bewoonde provincie Kosovo wenst te versterken. In het kader van maatregelen om de economische ontwikkeling van Kosovo te stimuleren, kunnen Serviërs die zich aldaar willen vestigen op zeer voordelige voorwaarden land verwerven. Deze regeling zal discriminerend uitwerken voor de Albanese. Het is zeer goed denkbaar dat op korte termijn de spanningen in Kosovo door de Servische politiek sterk zullen oplopen.

De regering van Albanië heeft opnieuw internationale aandacht gevraagd voor de onderdrukking van de Albanese in Kosovo. De federale Joegoslavische regering heeft op haar beurt Albanië beschuldigd van onaanvaardbare inmenging in interne aangelegenheden en van de wens tot annexatie van Kosovo. De afgelopen weken zijn de strijdkrachten aan beide zijden van de grens in verhoogde paraatheid gebracht. Er hebben zich reeds een aantal kleine incidenten aan de grens voorgedaan.

Conclusie/voorzicht

De vandaag te houden vergadering van het federale presidium zal naar verwachting door interne tegenstellingen niet in staat zijn om doorslaggevende besluiten te nemen. Het optreden van het Servische blok is er vermoedelijk vooral op gericht de impasse op federaal niveau te laten voortduren in de hoop hierdoor een eigenmachtig ingrijpen van de JNA tegen Kroatië (en mogelijk ook tegen Slovenië) uit te lokken. De afloop van het door het presidium gestelde ultimatum komende nacht met betrekking tot de ontbinding van de (para-)militaire organisaties kan de concrete aanleiding voor een dergelijke militaire interventie vormen. Naar verwachting zullen de etnische tegenstellingen in Kroatië verder escaleren. Hoewel de JNA als geheel zich nog steeds niet volledig met Servië identificeert, is het onder invloed van de groeiende polarisatie in het land en de politieke oriëntatie van veel officieren te verwachten dat het leger zich in toenemende mate aan Servische kant zal opstellen.